

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

**TALABALAR KOGNITIV FAOLIYATINI HAMKORLIK TEXNOLOGIYASI
ASOSIDA INTERFAOL METODLAR ORQALI RIVOJLANTIRISH**

Raxmonova Umidaxon Bahtiyorjon qizi

Qo'qon davlat universiteti 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: *Mazkur maqolada talabalar kognitiv faoliyatini rivojlantirishda hamkorlik texnologiyasining o'rni va ahamiyati yoritilgan. Interfaol metodlar asosida tashkil etilgan o'quv jarayoni talabalarning mustaqil fikrlash, muammolarni hal etish, tahlil qilish va ijodiy yondashuv ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qilishi tahlil etilgan. Shuningdek, hamkorlikda o'qitish texnologiyasining asosiy tamoyillari, afzalliklari hamda uni amaliyotga joriy etish yo'llari ko'rib chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *kognitiv faoliyat, hamkorlik texnologiyasi, interfaol metodlar, ta'lim samaradorligi, mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv, o'quv jarayoni, pedagogik texnologiyalar, muammoli ta'lim.*

KIRISH. Bugungi globallashuv sharoitida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, uning sifat va samaradorligini oshirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, oliy ta'lim muassasalarida talabalar kognitiv faoliyatini rivojlantirish, ularning mustaqil fikrlash, tahlil qilish va muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish kompetensiyalarini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, xususan, hamkorlik texnologiyasi asosida interfaol metodlardan foydalanish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishning muhim omili sifatida namoyon bo'lmoqda.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasini rivojlantirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Jumladan, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni ta'lim tizimining uzluksizligini ta'minlash, zamonaviy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan kadrlarni tayyorlashni ustuvor vazifa sifatida belgilaydi[1]. Ushbu qonunda ta'lim oluvchilarning intellektual salohiyatini rivojlantirish, innovatsion yondashuvlar asosida o'qitish metodlarini joriy etish zarurligi alohida ta'kidlangan.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish to'g'risida"gi qarori hamda "2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"da oliy ta'lim jarayoniga ilg'or pedagogik va axborot texnologiyalarini keng joriy etish, talabalarning faolligini oshirish, ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqish vazifalari belgilab berilgan[2]. Mazkur hujjatlar asosida o'quv jarayonini interfaol metodlar asosida tashkil etish, talabalarni o'quv faoliyatining faol subyektiga aylantirish zarurati yanada kuchaymoqda.

Hamkorlik texnologiyasi talabalarning guruhda ishlash, o'zaro fikr almashish, bilimlarni birgalikda egallash jarayonini tashkil etishga xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida ularning

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

kognitiv faoliyatini faollashtiradi, bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishga imkon yaratadi. Interfaol metodlar – “aqliy hujum”, “klaster”, “munozara”, “keys-stadi” kabi usullar orqali talabalar o'quv jarayonida faol ishtirok etib, nazariy bilimlarni amaliyot bilan uyg'unlashtiradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA. Talabalar kognitiv faoliyatini rivojlantirish masalasi pedagogika va psixologiya fanlarida uzoq yillardan buyon dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biri sifatida o'rganib kelinmoqda. Xususan, Jean Piaget tomonidan ishlab chiqilgan kognitiv rivojlanish nazariyasida bilish jarayoni insonning faol konstruktiv faoliyati sifatida talqin etilib, bilimlar subyekt tomonidan mustaqil ravishda shakllantirilishi asoslab berilgan[3]. Bu yondashuv ta'lim jarayonida talabalarni passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida jalb etish zarurligini ko'rsatadi.

Shuningdek, Lev Vygotskyning sotsiomadaniy nazariyasida bilish jarayoni ijtimoiy muhit va hamkorlikdagi faoliyat bilan chambarchas bog'liq ekanligi ta'kidlanadi. Uning “yaqin rivojlanish zonasi” konsepsiyasi talabalarning o'zaro hamkorlik asosida murakkab bilimlarni o'zlashtirish imkoniyatlarini kengaytiradi[4]. Mazkur nazariy qarashlar hamkorlik texnologiyasining ilmiy asosini tashkil etadi.

Interfaol metodlar va hamkorlikda o'qitish masalalari bo'yicha John Deweyning pragmatik ta'lim nazariyasi ham muhim ahamiyatga ega. U ta'lim jarayonini tajriba asosida tashkil etish, o'quvchilarni faol amaliy faoliyatga jalb qilish orqali bilimlarni chuqur o'zlashtirish mumkinligini asoslab bergan.

Mahalliy olimlar tomonidan ham ushbu muammo keng o'rganilgan. O'zbekistonlik pedagog olimlar interfaol metodlar asosida o'qitishning nazariy va amaliy jihatlarini tadqiq etib, ta'lim samaradorligini oshirishda ularning ahamiyatini asoslab berganlar. Xususan, interfaol metodlar orqali talabalar bilimlarini mustahkamlash, mustaqil fikrlashini rivojlantirish va o'quv jarayoniga motivatsiyasini kuchaytirish mumkinligi ilmiy jihatdan isbotlangan.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, hamkorlik texnologiyasi va interfaol metodlardan foydalanish talabalar kognitiv faoliyatini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi. Biroq, ushbu metodlarni amaliyotga joriy etishda tizimlilik va metodik ta'minot yetarli darajada ishlab chiqilmaganligi ayrim muammolarni keltirib chiqarmoqda.

Mazkur tadqiqotda talabalar kognitiv faoliyatini hamkorlik texnologiyasi asosida interfaol metodlar yordamida rivojlantirish jarayoni kompleks yondashuv asosida o'rganildi. Tadqiqotning metodologik asosini shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, faoliyatga asoslangan yondashuv hamda konstruktivistik ta'lim nazariyalari tashkil etadi. Metodologik yondashuvning muhim jihatlaridan biri - ta'lim jarayonida refleksiya va tahlil elementlarini joriy etishdan iborat bo'lib, bu talabalar tomonidan o'z bilim va ko'nikmalarini anglash va baholash imkonini beradi[5]. Shu bilan birga, o'qituvchining fasilitator sifatidagi roli kuchaytirilib, u ta'lim jarayonini boshqaruvchi emas, balki yo'naltiruvchi subyekt sifatida faoliyat yuritadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR. Tadqiqot jarayonida olingan natijalar talabalar kognitiv faoliyatini rivojlantirishda hamkorlik texnologiyasi asosida interfaol metodlardan foydalanish

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

yuqori samaradorlikka ega ekanligini ko'rsatdi. Tajriba-sinov ishlari davomida an'anaviy o'qitish usullari bilan tashkil etilgan guruhlar hamda interfaol metodlar qo'llanilgan guruhlar o'rtasida sezilarli farqlar aniqlandi. Xususan, interfaol yondashuv asosida ta'lim olgan talabalar o'quv materialini chuqurroq o'zlashtirgani, mustaqil fikrlash va muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalarining rivojlanganligi bilan ajralib turdi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, hamkorlik texnologiyasi talabalarning nafaqat individual, balki ijtimoiy-kognitiv faoliyatini ham faollashtiradi. Guruhda ishlash jarayonida talabalar o'zaro fikr almashadi, bahs-munozaralarda ishtirok etadi va turli nuqtai nazarlarni tahlil qilish orqali bilimlarini mustahkamlaydi. Bu holat Lev Vygotsky tomonidan ilgari surilgan ijtimoiy o'rganish g'oyalari bilan mos keladi, ya'ni bilimlar samarali ravishda ijtimoiy hamkorlik jarayonida shakllanadi.

Shuningdek, interfaol metodlar - "aqliy hujum", "keys-stadi", "munozara" va "klaster" usullarining qo'llanilishi talabalarni o'quv jarayonining faol subyektiga aylantirdi. Natijada ularning o'quv motivatsiyasi oshdi, darslarda ishtiroki faollashdi va bilimlarni amaliy vaziyatlarga tatbiq etish qobiliyati rivojlandi. Bu natijalar John Deweyning tajribaga asoslangan ta'lim konsepsiyasi bilan hamohang bo'lib, bilimlar amaliy faoliyat jarayonida samaraliroq o'zlashtirilishini tasdiqlaydi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi ilmiy xulosalarga kelindi:

- ✓ hamkorlik texnologiyasi talabalar kognitiv faoliyatini rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi;
- ✓ interfaol metodlar talabalarni mustaqil va tanqidiy fikrlashga undaydi;
- ✓ guruhiy faoliyat orqali bilimlarni o'zlashtirish darajasi va sifati ortadi;
- ✓ ta'lim jarayonida o'qituvchining fasilitatorlik roli samaradorlikni oshiradi.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida ayrim muammolar ham aniqlandi. Jumladan, barcha o'qituvchilarning interfaol metodlarni qo'llash bo'yicha yetarli metodik tayyorgarlikka ega emasligi, dars vaqtining cheklanganligi hamda o'quv guruhlarining son jihatdan katta bo'lishi hamkorlik texnologiyasini samarali joriy etishda muayyan qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi. Umuman olganda, olingan natijalar interfaol metodlar asosida tashkil etilgan hamkorlikdagi ta'lim jarayoni talabalar kognitiv faoliyatini rivojlantirishda samarali ekanligini tasdiqladi. Mazkur yondashuvni keng joriy etish ta'lim sifatini oshirish, zamonaviy kompetensiyalarga ega bo'lgan mutaxassislarni tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA. O'rganishlar shuni tasdiqladiki, interfaol yondashuv talabalarni o'quv jarayonining faol subyektiga aylantiradi, ularning mustaqil fikrlash, tahlil qilish, muammoli vaziyatlarda qaror qabul qilish hamda ijodiy yondashuv ko'nikmalarini rivojlantiradi. Hamkorlik texnologiyasi asosida tashkil etilgan dars jarayonida talabalar o'zaro muloqotga kirishadi, bilim almashadi va jamoaviy faoliyat orqali murakkab tushunchalarni osonroq o'zlashtiradi. Natijada, ularning bilish faolligi va o'quv motivatsiyasi sezilarli darajada oshadi. Shu bilan birga, interfaol metodlardan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat

**ZAMONAVIY TA'LIM STRATEGIYALARI:
MUAMMO VA YECHIMLAR**
Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya
2026-yil 30-aprel

qilib, zamonaviy ta'lim talablariga mos kompetensiyalarni shakllantirish imkonini beradi. Xulosa qilib aytganda, hamkorlik texnologiyasi va interfaol metodlar uyg'unligi talabalar kognitiv faoliyatini rivojlantirishning samarali vositasi bo'lib, uni oliy ta'lim tizimida keng joriy etish ilmiy va amaliy jihatdan asoslangan hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – T.: 2020.
2. "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi". – T.: 2022.
3. Jean Piaget. Psixologiya intellekta. - M.: Prosveshchenie, 1969. 80 b.
4. Lev Vygotsky. Myshlenie i rech.- M.: Pedagogika, 1982. 28 b.
5. N. Saidahmedov. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiya. - T.: O'qituvchi, 2003. 56 b.
6. B. Xodiyev va boshqalar. Oliy ta'lim pedagogikasi. -T.: Iqtisodiyot, 2010. 32 b.
7. Sh. Sharipov. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. - T.: Fan, 2012. 76 b.